HEMMELIG
69

M Ø T E

(GSR) i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

mandag den 6. mars kl. 10.

Møtet ble ledet av komiteens leder, Kåre Willoch.

Til stede var: Kjell Magne Bondevik, Ingeborg Botnen, Johan Buttedahl, Kaci Kullmann Five, Einar Førde, Theo Koritzinsky, Harald U. Lied, Jan Petersen, Jan P. Syse, Kåre Willoch, Liv Aasen, Arve Berg, Carl I. Hagen, Johan J. Jakobsen, Oddrunn Pettersen, Borghild Røyseland, Asbjørn Sjøthun, Harald Synnes, Inger Pedersen (for Kjell Magne Fredheim), Thorbjørn Berntsen (for Gunnar Skaug), Anders Talleraas (for Jo Benkow) og Hans Svendsgård (for Thor Knudsen).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Gro Harlem Brundtland, utenriksminister Thorvald Stoltenberg og handelsminister Jan Balstad.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra statsministerens kontor: Eldrid Nordbø. Fra Utenriksdepartementet: Ekspedisjonssjef Bjørn Barth.

Videre var til stede komiteens delegasjonssekretær, Jon Bech.

Dagsorden

1. EFTA-EF

2. Eventuelt

KOMITEENS LEDER: Det foreligger forslag til dagsorden, datert 22. februar. Er det noen merknader til dagsordenen? - Det er det ikke, og den vil bli lagt til grunn.

Jeg skjønner det er statsministeren som skal redegjøre på vegne av Regjeringen, og gir ordet til statsministeren.

(GSR)

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Bare for ordens skyld, selv om det kanskje ikke er nødvendig: Det var mens vi var i Nordisk Råd at et Dagblad-oppslag utløste turbulens og pressekommentarer i Nordisk Råd-sammenheng samtidig som jeg reiste tilbake til Oslo igjen etter generaldebatten. Men bare slik at det er sagt: Det må - går jeg ut fra - stamme fra noen som har fått tak i et dokument i en ganske svær prosess hvor det foreligger mange tekstforslag, hvor seks land er involvert, hvor EFTA-ambassadørene i Genève sitter med en helt vanlig diplomatisk oppgave og jobber med ulike tekstforslag og utkast. Det som stod i Dagbladet, var allerede utdatert, men det er ikke det interessante. Jeg vil bare ha markert at debatten om hvordan de norske standpunktene her skal være, har jeg hele tiden forutsatt - som jeg har sagt i denne komiteen - skal skje på det tidspunkt hvor prosessen er såpass oversiktlig at det er grunnlag for å legge fram hvor vi står når vi nærmer oss selve statsministermøtet.

Vi har lagt opp til et samarbeid med utenriks-komiteens leder, og det skal være to møter - dette i dag, hvor vi kan gå gjennom og beskrive en del av situasjonen slik den ser ut, men vi skal også ha et statssekretærmøte i morgen som vil være - kan vi si - et viktig ledd i en prosess, men som ikke er avsluttet. Før statsministrene møtes her, skal det ikke være noe møte hvor teksten blir gjort ferdig og klarert ord for ord til statsministrene møtes. Selv der i selve møtet vil det faktisk skje et uttrykk for en samkjøring og diskusjon. Men det er klart at etter dette statssekretær-møtet har vi en bedre oversikt enn vi har nå. Det betyr at jeg på onsdag mer direkte kan gå inn på noen av de punktene hvor diskusjonen har pågått sterkest, og hvor vi ser konturene av hva jeg tror kan bli konklusjonen. Da kan vi gå mer direkte på hva vi fra norsk side - og dere - vil gi av råd når det gjelder en del av vurderingene som kommer i selve statsministermøtet.

Jeg går bare gjennom en del hovedpunkter. Det er klart at samarbeidet med EF allerede i dag går utover den tradisjonelle varehandel. Det inkluderer forskning og utvikling, tjenester, kapitalbevegelse, sirkulasjon av personer, miljøvern og forbrukerbeskyttelse. Alt dette er områder som det jobbes helt konkret på mellom EF og EFTA i tråd med Luxemburg-erklæringen, og det arbeidet er det alminnelig oppslutning om. Men samtidig er det slik - og dette er ikke noe nytt - at det er noen EFTA-land som i flere år har vært oppmerksom på at Norge ikke minst har vært opptatt av å forsøke å få til et sterkere EFTA, slik at vi kunne være mer effektive i å gjøre jobben.

(GSR)

Men dagens EFTA har ikke det rette mandat eller rette virkemidler til tilstrekkelig å styrke og håndtere disse utfordringene som faktisk er der, og som det arbeides konkret med mellom EF og EFTA. Vi kan si det slik at EFTA-landene har det heller ikke hver for seg, hvis det var slik vi skulle tenke.

En deltakelse på viktige områder av det indre marked kan best oppnås hvis EFTA forhandler som en gruppe. Det har også EF lagt vekt på. Luxemburg-erklæringen har lagt et godt fundament for samarbeidet gjennom de seneste årene, og multilaterale forhandlinger slik som Interlaaken-modellen, der EF og EFTA som grupper finner løsninger og avtaler - har også vist seg effektive til å oppnå resultater på europeisk nivå.

Men et utvidet samarbeid framover vil kreve nye ordninger for å følge det opp. Det er en naturlig del av arbeidet for å kunne sikre et utvidet europeisk økonomisk rom. På samme måte som det vil være hensikts-messig at EFTA-landene forhandler gjennom EFTA, er det naturlig at EFTA også administrerer deler av det nye samarbeidet. Det skal ikke bare avtales, det skal også effektiviseres og kontrolleres. Akkurat dette behovet framkommer på flere områder. Det blir nødvendig med bedre ordninger for overvåkning og håndhevelse av de avtaler og felles ordninger man inngår.

Det blir nødvendig med rettslige ordninger av et eller annet slag som sikrer en balanse mellom rettigheter og plikter, og som kan avgjøre eventuelle tvister mellom landene.

Det blir på flere områder nødvendig å sette EFTA bedre i stand til å forhandle på vegne av medlems-landene.

Samtidig er det avgjørende for oss å oppnå ordninger som sikrer medbestemmelse og innflytelse på de områdene der vi velger å inngå et tettere samarbeid, og vi må sikre den nødvendige ramme og struktur omkring det samarbeidet.

Så til en del av de hovedpunktene som på en måte er de faktiske behov som foreligger. Som jeg tidligere har sagt, bør erklæringen fra Oslo-møtet være en klar understrekning, bekreftelse, et signal til EF om at EFTA-landene er villig til å diskutere rammer rundt et utvidet samarbeid mellom de to organisasjonene.

Ballen ligger nå på mange måter hos EFTA. Erklæringen vil slik sett legge føringer, politiske plattformer, for den diskusjon som vi vil få etter stats-

(GSR) ministermøtet, i fortsettelsen av det norske formannskapet, og for de samtalene vi senere skal ha med EF. Med andre ord: Det vil være et viktig punkt. Hva er det EFTA-landene nå uttrykker, og hvordan kan dynamikken i samarbeidsprosessen mellom EFTA og EF omkring tilpasningen også til det indre marked foregå i månedene og årene framover? Jeg vil bare si at forhandlingene så langt landene imellom har vist en vilje i alle EFTA-land til å styrke EF-EFTA-samarbeidet innholdsmessig og også når det gjelder å diskutere formene, institusjonene og hvordan vi kan forbedre dem som redskaper.

Hva ser på denne bakgrunn ut til å bli hovedpunktene i erklæringen?

Først en understrekning av EFTAs ønske om et utvidet samarbeid med EF.

En understrekning av at EFTA ønsker en styrking av det spesielle forholdet til EF, basert på gjensdige rettigheter og plikter.

Et signal om at EFTA ønsker å diskutere mulighetene for et styrket institusjonelt rammeverk for EF-EFTA-samarbeidet.

Et signal om at EFTA er rede til å diskutere muligheter for å etablere felles beslutningsorganer som kan effektivisere vårt samarbeid på utvalgte områder. Vi lukker ikke døren for å foreta slike konkrete vurderinger

Et signal om at vi ønsker å delta med rettigheter og plikter i deler av det indre marked. Vi ønsker å videreutvikle samarbeidet til områder som strekker seg utover det indre marked. Vi må igjen huske at vi har deltakelse i forskning og utvikling på programnivå. Vi har utvidet samarbeid innen utdanning, utvidet samarbeid om miljøvern, og det er aktuelt med konsultasjoner innenfor området økonomisk politikk.

En understrekning av at samarbeidet må ledsages av et styrket samarbeid om den sosiale dimensjon. Det er noe som de fleste EFTA-land er opptatt av, og som mange EF-land er opptatt av.

For å sikre gjensidighet og balanserte løsninger understrekes målsettingen om sammenfallende lovgivning på viktige områder, en harmonisering som gjør det mulig å få dette økonomiske rommet til å virke.

Et signal om at landene ser EFTA som den viktigste plattform for multilaterale forhandlinger med EI

For å sette organisasjonene i stand til å spille en slik rolle sendes signal om at EFTA vil styrke sin egen beslutningsprosess og forhandlingskapasitet. Vi vil

(GSR)

styrke våre egne mekanismer for overvåking og håndhevelse av de forpliktelser som man i tiden framover velger å påta seg.

Jeg skal nevne et eksempel på behovet for å diskutere et styrket EFTA. Vi har f.eks. de avtaler som vil være nødvendige for å sikre en åpning av markedene for offentlige innkjøp. Dette er et av de viktigste områdene i EFs arbeid med det indre marked. Hvis EFTA-landene skal delta i konkurransen om offentlige innkjøp, må en slik ordning baseres på gjensidighet. Hittil har dette strandet, for å si det rett ut. EFTA-landene har ønsket å komme videre, men EF har sagt: Ja, men hvordan kan vi være sikre på at EFTA-landene har et apparat som setter dem i stand til å kontrollere de avtaler som er inngått? Her har vi en bremse mot EFs ønske om at det inngås slike avtaler uten at de føler seg sikre på gjensidighet. Jeg beskriver nå hva EF sier om dette. Men for å få det til, og for å komme videre er det viktig at vi kan få ordninger som er basert på gjensidighet. Det vil sikre like regler på dette området i hele det europeiske økonomiske rom.

Forhandlinger om en slik avtale vil for det første måtte føres av EFTA på vegne av medlemslandene. Det krever styrking av EFTAs forhandlingskapasitet for at dette skal kunne lykkes.

I neste omgang vil det kreves et apparat for overvåkning, slik at man ser at landene etterlever reglene for offentlige innkjøp. Nå tenker jeg på EFTAs behov for å kontrollere at de avtaler EFTA har inngått, blir fulgt.

EF-kommisjonen spiller selvfølgelig en rolle på slike områder som dette, hvis vi ser på EF og hvorledes det fungerer. Vi trenger på en eller annen måte et organ, en utvikling av EFTA som organisasjon, som kan ivareta den form for oppgaver også på våre vegne. Jeg tror at et signal om vilje til å styrke EFTA er et viktig bidrag og en forutsetning for at EFTA skal vurdere et utvidet samarbeid om deltakelse i det indre marked. Det vil være en viktig del av måten å komme framover på, fordi alle ser at dagens noe haltende grunnlag for samarbeid ikke kan ivareta de oppgaver som et utvidet samarbeid krever. Derfor må vi utvikle EFTA som et mer sentralt virkemiddel for oss for at dette skal kunne lykkes.

Jeg vil til slutt si litt om begrepet tollunion. Jeg vil først gi en liten beskrivelse av dette begrepet fordi det også kom inn i Nordisk Råds debatt, og det har vært brukt i pressen senere.

(GSR)

Vi har en situasjon hvor f.eks. Sverige ønsker meget sterkt å få dette begrepet inn i teksten. Sveits vil absolutt ikke ha det. Det er et av de områdene hvor det klarest avtegner seg ulike utgangspunkter. Finland og Island er åpne for å diskutere realitetene i dette begrepet, og for at det er en form for samarbeidsmodell som kan være aktuell, og som kan vurderes av EF og EFTA i forlengelsen, i oppfølgingen, av toppmøtet. Men det betyr ikke at man prøver å ha det inn i teksten, for hvis man i EFTA-kretsen er enig om at vi må vurdere ulike modeller for å sikre et utvidet samarbeid for et europeisk økonomisk rom, er dette en av modellene, enten den er nevnt eller ikke. Her er det spørsmål om symbolverdien - for noen har dette positiv symbolverdi, for andre har det kanskje en negativ. Det er en lykkelig situasjon i og for seg at vi sitter med formannskapet. Vi ser ikke noe sterkt behov for å ha det med i erklæringen, men vi ser heller ikke noen store problemer med at dette er noe av det som det er naturlig å se nærmere på.

Bare om selve begrepet tollunion: Det er ikke klart - tror jeg - for alle hva det kan bety, og hva det faktisk er, at det finnes ulike former osv. La meg si at jeg tror at når Delors har nevnt dette i sin tale, er det fordi det i lys av GATT vil gjøre det lettere å gi EFTA særfordeler eller adgang - hvis man kan kalle det det - til det indre marked. Her sitter resten av verdens land og ser på EF og spør seg: Hvordan er det de nå prøver å drive isolasjonisme og proteksjonisme for sin egen del? Og GATT-landene har det som hovedinnfallsvinkel at slik skal det ikke være. Hovedinnfallsvinkelen er frihandel, men her er det mulig - hvis man har tollunion - å være i samsvar med GATT-reglene. Sverige ønsket en slik løsning i 1971, men fikk ikke det de ønsket i forhold til EF. Dette har ikke siden tidlig på 1970-tallet vært diskutert, og det kan bety flere ulike alternativer. Man kan se for seg en felles tollunion for disse 18 landene, eller man kan se for seg en EFTA-tollunion som gjør avtale med EF, som jo også er en tollunion, en slags koblet tollunion. Det innebærer at toll fjernes, men det er trolig mulig å unnta noe fra samhandelen. Det går f.eks. an å tenke seg en tollunion hvor man har unntatt jordbruksvarer. Det innebærer felles ytre tollsatser. Det betyr i prinsippet felles handelspolitikk, men det kan åpne for noe avvikende handelspolitikk på enkelte områder.

Det bør ikke bety at de fysiske grensekontrollene oppheves, selv om EFs kontrollposter etter indre-markedsplanen skal bortfalle etter 1992. Oppkreving av særavgifter og moms ved grensene vil kunne praktiseres.

(GSR)

Vi må regne med at tollpolitikk vil måtte avgjøres av felles institusjoner. Man kan uten videre se at hvis et antall land - enten det er 6 EFTA-land, eller i neste omgang 6 pluss 12 - skal inngå en avtale, må det være en beslutningsprosess som gjør det mulig å fastsette nivået på tollsatsene. Slike ting vil komme inn i en eller annen form i prosessen og gjøre det mulig å fatte beslutninger. Med andre ord: Jeg vil si at man nesten ikke kan tenke seg en tollunion som i realiteten fungerer uten at det ligger til grunn en slags flertallsbeslutning eller tyngdepunktavgjørelsesprosess for rett og slett å kunne fastlegge hva man er kommet til enighet om. Når noe slikt eventuelt er etablert, må man være innforstått med at det er en naturlig konsekvens av det. Dette er det som jeg nå finner det riktig å ta med.

La meg nevne en ting til - de fire friheter - som har vært omtalt. I opplistingen over tekst-forslagene i Dagbladet ble de fire friheter nevnt, som er selve hovedinnholdet i det indre marked. Her har EFTA-landene jobbet med formuleringer i forhold til dette, og samtidig delvis koblet dem sammen med disse begrepene, altså også åpnet for å diskutere eventuelle tollunions-typer og typer av løsninger. Norge er for sin del - dette sa jeg på presidiemøtet i Nordisk Råd - noe nølende spesielt når det gjelder personer. Vi har varer, tjenester, kapital og personer, og allerede i dag pågår et arbeid med å diskutere friere kapitalbevegelser, og hvordan vi skal få dette til. Dette dreier seg om en slags prosess, hvor det er en del av realitetene at det indre marked forutsetter en utvikling i retning av friere bevegelser av alle disse tingene vi snakker om, men det vi har vært mest tilbakeholdne til når det gjelder den alminnelige holdning, har vært personer. Det betyr arbeidsmarkedet, det betyr kryssing av grenser, åpning på et område som vi kanskje føler likevel kan bli det vanskeligste hvis vi ser framover. Her er det igjen spørsmål om hvordan man uttrykker seg. Det som virker som om det blir tyngdepunktet nå, er at man uttrykker at så langt det er mulig, eller så langt man når med en bevegelse i den retningen, er man innstilt på å diskutere. Det er der vi omtrent står nå når det gjelder hva de seks landene kan tenke seg å gi uttrykk for.

(SL) KOMITEENS LEDER: Jeg takker for redegjørelsen. Vi kommer nok nærmere tilbake til den.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Jeg kommer tilbake til den på onsdag.

KOMITEENS LEDER: Vi kommer nok tilbake til den i dag også.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Det er dette jeg føler det er grunnlag for å si i dag. Jeg kommer tilbake onsdag, uansett hva dere sier nå, med noe mer klargjørende på hvor vi står, etter den runden med statssekretærene.

KOMITEENS LEDER: Ettersom statsministeren noen ganger nevnte noen artikler i Dagbladet, vil jeg gjerne spørre om de formuleringer som her er nevnt, er formuleringer som man fra norsk side har sagt seg villig til å drøfte, eller har sagt seg villig til å godta dersom de andre land skulle slutte seg til dette. Med andre ord, hvilken status har disse formuleringer hatt i prosessen? Hvis et land sender fra seg slike forslag, er det vel slik å forstå at forslagsstillerne selv er villig til å godta dem hvis de andre godtar dem.

STATSRÅD GRO HARLEM BRUNDTLAND: Hvis du ønsker at jeg skal svare, vil jeg gjerne vite konkret hva det er for en formulering du lurer på om Norge som formannskap har vært villig til å ha inne i en samlet gjennomgang av ulike tekstforslag.

KOMITEENS LEDER: Jeg spurte fordi jeg regnet med at statsministeren nøye hadde gått gjennom et stykke papir, som jeg ikke fant avskrekkende. Siden statsministeren spurte om konkrete formuleringer, kan jeg f.eks. nevne denne:

> "Vi ser for oss, blant annet, etableringen av et felles europeisk marked med fri bevegelse av varer innen en tollunion, og fri bevegelse av tjenester og kapital, (samt) et utvidet og utdypet samarbeid med EF når det gjelder fri bevegelse av mennesker."

(SL) Så har vi en annen som ligner meget, men som går litt lenger:

> "Vi ser for oss at forhandlinger (mellom EF og EFTA) vil føre til en full gjennomføring av fri bevegelse av varer, tjenester, kapital og personer."

Jeg vil for ordens skyld understreke at jeg ikke har tatt avstand fra dette. Jeg vil bare vite om dette er innholdet i et papir som er blitt lagt frem fra norsk side, i en slik betydning at vi mener dette er et resultat som man bør kunne akseptere dersom andre er enig i det.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Når jeg nøler, leder, er det fordi det i en slik prosess som dette, også ligger forhandlingstaktikk, det har jeg sagt ved dette bordet før. Vi har hatt land i denne prosess som har ønsket å gå meget langt. Vi har hatt andre land som har ønsket å gå langt kortere. Vi har som formannskap vært opptatt av å holde spennvidden mellom disse ytterpunktene oppe, slik at det i en forhandlingsprosess var mulig å få trukket minimumsfaktorene med oss på en del punkter, f.eks. en styrking av EFTA, som er noe av det tyngste, som er avgjørende, tror jeg, for å kunne diskutere hvilke tekster vi skal ha.

Svaret er ja. Det står seks-syv ulike formuleringer, og Norge har som formannskap ikke erklært at vi under ingen omstendighet kan tenke oss noen av dem. Men det betyr ikke at Norge aktivt har gått inn for noen bestemt løsning på dette. Det har vi ikke gjort i denne prosessen. Som formannskap har vi vært opptatt av å holde opsjonene. Jeg vet ikke hva man får ut av akkurat det spørsmålet. Det er en bred prosess, og Norge har ikke erklært hva vi til syvende og sist vil gå inn for på noe punkt.

JOHAN BUTTEDAHL: Jeg hadde tenkt å begynne litt annerledes, men all den tid spørsmålet er stilt, vil jeg også ta det opp.

Det er tydelig at statsministeren nå ordlegger seg på en måte som gjør uklarheten enda større enn den var under Nordisk Råd. Mange av oss så på det som stod i Dagbladet som urovekkende, sett med skeptikernes øyne - jeg understreker det. Vi så naturligvis at dette kunne være en del av en helhet, men når statsministeren ordlegger seg slik som hun nå gjør som svar på lederens spørsmål, tolker jeg det slik at det som står referert i Dagbladet egentlig er en realitet. Og vi fikk bekreftet ved uformelle samtaler under Nordisk Råds sesjon at ledende politikere i flere EFTA-land var

(SL) blitt orientert om utspillet, og hadde gitt til kjenne synspunkter på de formuleringer som er referert i Dagbladet, og på et dokument datert 17. februar.

Når det er sagt, har jeg lyst til å si følgende: Når statsministeren etter hva jeg forstår, forsøker å dempe ned, kanskje til dels bagatellisere det som er kommet fram, er det etter mitt syn like fullt klare holdninger i det som er lekket ut, og det som det er orientert om. Konturene, som statsministeren selv snakket om, ser ut til å være mer og mer klare. Det forsøkes nå å gjøre noe fra norsk side som en del av oss synes ikke er riktig, og Norge har initiativet ved at vi sitter i formannskapet i EFTA. Det er derfor viktig hva Regjeringen gjør. Men det er like viktig, og enda viktigere, at Regjeringen har Stortinget bak seg i de utspill som nå kommer overfor de enkelte EFTA-land.

Jeg er fullstendig innforstått med at det er en prosess, men denne prosessen må ikke utvikle seg slik at Stortinget blir stående overfor en realitet som Regjeringen av forskjellige årsaker kan ha problemer med å gå tilbake på. Så jeg er veldig opptatt av at det Regjeringen nå foretar seg, har en trygg basis i Stortinget.

Dette med tollunion, som statsministeren tok opp på slutten, er etter hva jeg kan skjønne, et opplegg som kan splitte EFTA, og var en av årsakene til at Dagblad-oppslaget ble kommentert såpass kritisk under oppholdet i Stockholm. Vi kjenner Sveriges påtrykk. Vi kjenner Sveits' avventende holdning, eller motstand, og de øvrige nordiske lands noe uklare holdning. Men når statsministeren sier at dette ikke vil være noe problem, vil jeg gjerne at statsministeren utdyper det nærmere.

Det er viktig at vi får drøftet begrepet tollunion. Jeg vil tro at hvis statsministeren har den mening, vil det være helt nødvendig at Stortinget får seg forelagt dette, og får gjennomdrøftet det. For jeg kan ikke se at statsministeren i dag har belegg for at en slik tollunion ikke er noe problem for Norge. Det som er gjort hittil, det som er kommet fram gjennom avisene, og som statsministeren har redegjort for, er etter mitt syn ikke i samsvar med den EF-innstilling som Stortinget har lagt til grunn for den videre utvikling i EF-spørsmålet.

JAN P. SYSE: Jeg vil ikke gå inn i disse enkeltspørsmål som er reist som eventuelle ledd i en samlet pakke. Jeg går ut fra at dette selvfølgelig, om utviklingen går videre slik statsministeren har

(SL) tenkt seg, vil bli forelagt Stortinget. På hvilket tidspunkt det skal skje i forhold til eventuelle forhandlinger, vil jeg ikke uttale meg om nå.

Jeg vil se litt på hovedlinjene i den strategi som her legges opp. Jeg vil gjerne si at det vi har fått høre, for meg lyder både løfterikt og farlig - løfterikt fordi man baserer seg på hva jeg mener er riktige prinsipper for internasjonalt samarbeid. Man bygger på elementer som jeg tror må finne sin plass hvis man skal inn i mer omfattende internasjonalt samarbeid. Når jeg også sier at det lyder meget farlig, er det fordi jeg synes det har en for ensidig forankring i forholdet til EFTA. Jeg er sikker på at det ikke er noen helt klok strategi. Jeg bet merke i at statsministeren ikke en eneste gang brukte uttrykket bilateralt. Siden de ting som utviklet seg under Nordisk Råd er berørt i flere innlegg her, vil jeg bemerke at selv samarbeidsministeren på vegne av Regjeringen brukte uttrykket i Nordisk Råd, at man nå ville basere seg først og fremst på å bruke EFTA, men at også den bilaterale vei lå åpen. Og det tror jeg det er særdeles viktig for oss å holde fast ved.

Det forekommer meg at man her bygger et ganske stort byggverk, basert på EFTA, ut fra hva man har funnet av ting som ligger i Delors' utspill. Som jeg sa sist vi hadde møte her: Jeg synes ikke man har foretatt en tilstrekkelig analyse av hvor forpliktende Delors' tale er, og er redd for at man kanskje bygger et for stort byggverk på et for løst grunnlag. Derfor tror jeg det er en åpenbar nasjonal interesse at man nå har et bredere mål for det man gjør, ellers kan man rett og slett påføre vårt land løsninger - bringe oss inn i spor - som ikke er i nasjonal interesse. I og med at man nå åpenbart er inne på veier hvor man gir opp det som i og for seg har vært sperren mot EF tidligere, nemlig dette med overnasjonalitet og innordning under EFs systemer etc., føler jeg at man må holde veien mer åpen for det forhold at det er to hovedalternativer.

Utgangspunktet er at det å tilnærme seg EF, er det det hele dreier seg om. Det er to veier. Det er en mer direkte tilnærming, og det er å bygge på EFTA-konstruksjonen. Sannsynligvis må man i en fase gjøre begge deler. Men jeg er engstelig for at man nå binder seg altfor ensidig til en konstruksjon som jeg heller ikke er sikker på hvor sterkt er basert. Jeg har lyst til å nevne det som kom så tydelig frem fra dansk hold i Nordisk Råd, at i forholdet til EF har Norge en besøkelsestid som aldri tidligere. Det er et forhold man bør undersøke.

Det er min oppfatning og mitt råd at man har en større bredde i det arbeid man gjør, og vokter seg for å sette seg ensidig på et spor som kanskje kan komme til å vise seg å være et sidespor. Jeg regner med at det vi

(SL) nå diskuterer, er hva vi føler er rene nasjonale interesser, og hvordan Norge kan komme best ut av en fremtidsordning i Europa som de fleste vil se for seg. Og da føler jeg det meget viktig at man har større fleksibilitet over dette enn det som nå ligger i statsministerens opplegg.

THEO KORITZINSKY: Det er et vanskelig og uoversiktelig partipolitisk landskap Regjeringen nå manøvrerer i. Det kan ikke være lett for regjeringen, ut fra det som hittil er sagt, og som ganske sikkert vil bli sagt, å finne ut hva slags flertallsmandat Regjeringen har for å manøvrere inn i det indre marked.

Høyre ønsker altså en mer bilateral strategi. Høyre ønsker at Norge så raskt som mulig skal sende søknad om fullt medlemskap i EF. Senterpartiet og SV er etter nøye å ha gjennomtenkt dagens situasjon i forhold til 1970-årene, kommet til at samme konklusjon må gjelde, nemlig nei til fullt medlemskap. SV har stor sans for overnasjonalitet, men knyttet til helt konkrete saksområder. Der problemene er grenseoverskridende må løsningene være grenseoverskridende eller overnasjonale. Vi understreker kanskje det noe sterkere enn Senterpartiet, for å si det mildt.

Partiene har felles interesse av å få en mest mulig åpen, dynamisk, saksrettet tilpasningsprosess i forhold til det indre marked. Jeg pleier å tillegge: kritisk, aktiv tilpasningsprosess med vekt på at vi ikke skal undergrave verdier som full sysselsetting, sosial velferd, forbrukerbeskyttelse, natur- og miljøverninteresser osv. Det som er hovedproblemet for meg, er at vi i Stortinget i dag, som tidligere, diskuterer forhandlingskanaler, prosedyrer, strategier og taktikk. Vi diskuterer ikke saken, diskuterer ikke innholdet. Dette har gjentatt seg i Europa-debattene vi har hatt. Det gjentok seg i EF-delen av den siste utenriksdebatten, og det er det som hittil har preget debatten i dag.

Det jeg synes er mest interessant i denne debatten, er å få diskutert saksutredninger fra Regjeringen og for eksempel allmenne formuleringer fra statsministeren om at fri flyt av varer, tjenester og kapital er mindre problematisk enn fri flyt av personer. Mitt politiske instinkt forteller meg det motsatte. Jeg er opptatt av et medborgernes Europa, med passfrihet og mest mulig fri flyt av personer. Jeg ser de ideologiske, de kulturelle, de borgerrettslige fordelene ved den type Europa, ikke minst i forbindelse med det all-europeiske perspektiv - å rive ned øst/vest-skillet.

Jeg ser størst problemer i den frie kapitalbevegelse, fordi det dreier seg om å frigjøre krefter

(SL) hvor det virkelig er business, hvor det er politisk makt om å gjøre - politisk makt hvor man kan sette overstyr den demokratiske styring over kapitalen til beste for distriktspolitikk, til beste for investeringer i prioriterte innsatsområder, i forsknings- og utviklingsarbeid og til fordel for full sysselsetting. Fri kapitalbevegelse i forhold til disse verdier er altså politisk sett for meg det mest problematiske.

For meg kom det derfor som en overraskelse at statsministeren sa at det er fri flyt av personer Regjeringen ser som det mest problematiske. Jeg vet ikke hvordan de andre partiene har det. Men jeg synes dette er å innby til en politisk debatt som Stortinget burde ha tatt før en diskuterer hvordan det som kan skaffes av flertall i forhold til disse politiske utfordringer, skal kanaliseres, enten bilateralt, via EFTA eller gjennom nordisk samarbeid.

For meg blir denne debatten om å prioritere EFTA-kanalen, det bilaterale, eller den nordiske kanalen, en formaldebatt når den ikke er knyttet til hva slags politiske prioriteringer man har i forhold til tilpassingen til EF. Jeg synes det er litt merkelig at det diskuteres form og kanaler og strategi før en på en måte har etablert et politisk flertall i Stortinget som går på hva det er i det indre marked som vi innholdsmessig alle er i stand til å godta. Og hva er mer problematisk, og hva ser det ut til å være stor skepsis mot? Det er de siste spørsmålene vi nesten aldri diskuterer, verken i dette organ eller i åpen storting.

Til slutt: Det er på bakgrunn av alt dette SV har sagt at vi trenger mer regelmessighet og forutsigbarhet i stortingsbehandlingen av vårt forhold til EF. Det kan skje f. eks. i form av et EF-utvalg og f.eks. i form av kvartalsvise rapporter fra Regjeringen om tilpasningsprosessen overfor EF. Jeg sier ikke at dette er de to eneste måtene vi kan løse dette problemet på. Men jeg etterlyser fortsatt en åpnere innholdsrettet debatt om disse sakene, og jeg føler at vi trenger noen nye rutiner mellom storting og regjering for å få til det.

KJELL MAGNE BONDEVIK: For å følge opp litt der Koritzinsky nå slapp: Flere av oss har uttalt at vi tror det er en fornuftig strategi å ivareta Norges interesser i forhold til utviklingen av EFs indre marked gjennom et mest mulig samordnet opplegg i EFTA. Så langt tror jeg ikke det hersker stor politisk uenighet

(KML) mellom partiene, etter hva jeg kan skjønne av det som er sagt offentlig og her. Men det er riktig, som Koritzinsky sier, at vi har ikke dermed gitt noen blankofullmakt til hva det politiske innhold i EFTAs forhandlingsopplegg med EF skal være. I den forbindelse må jeg gi uttrykk for bekymring for ting som har kommet fram bl.a. i denne nå omtalte artikkelen i Dagbladet, som vi nok ikke synes statsministeren klargjorde noe særlig, i hvert fall ikke i noen beroligende retning overfor en del av oss.

La meg først si at vi bør slå fast hva det er enighet om - det kan jo være nyttig det også av og til. Jeg er for min del enig i det statsministeren sier om at alt tyder på at vi vil kunne oppnå det beste resultat for oss hvis vi greier å opptre som en samlet gruppe og komme fram til et forhandlingsopplegg som ivaretar våre interesser. Jeg synes det ligger i kortene. Jeg synes også det er klart at hvis det blir et forhandlingsopplegg mellom EFTA og EF som er akseptabelt for oss, vil vi være tjent med at EFTA også administrerer oppfølgingen av dette samarbeid. Overvåkning, rettslige forhold osv. var nevnt. Jeg har derfor ingen problemer med slike generelle formuleringer som jeg noterte at statsministeren brukte, nemlig at erklæringen fra statsministermøtet må være et signal til vilje til å drøfte en utvidelse av samarbeidet, at dette kan gå på en styrking av forholdet generelt med gjensidige rettigheter og plikter, og at en kan drøfte muligheter for et utvidet institusjonelt samarbeid.

Men så kommer statsministeren til det mer innholdsmessige i dette, og det er det som er nokså avgjørende. Der må jeg for min del også anmelde klare reservasjoner til det som så langt er kommet fram. Det ene går på tollunionbegrepet. Så vidt jeg skjønner, vil det måtte innebære en tilslutning til de såkalte fire friheter, og om så er riktig, har jeg selv mine betenkeligheter. Det var mye dette debatten i 1972-73 stod om. Hvis en tilslutning til en tollunion innebærer en full tilslutning til de fire friheter, vil jeg anmelde mine reservasjoner. På det punkt har jeg litt av den samme holdning som Koritzinsky gav uttrykk for. Jeg har minst betenkeligheter med den friheten som går på personers frie bevegelse - jeg har større problemer med en del av de andre. Men jeg vil ha mest mulig klarhet i dette: Innebærer enn tolluniontilslutning en tilslutning til de fire frihetene, eller er det andre ting i forhandlingsopplegget som innebærer en slik tilslutning til de fire friheter? Det står altså, i hvert fall i dette forslagsutkastet, følgende:

> "Vi ser for oss, blant annet, etableringen av et felles europeisk marked med fri bevegelse av varer innen en tollunion, og fri bevegelse av tjenester og kapital" osv.

(KML)

Det er mulig at det bare er varefriheten som er knyttet til tollunionbegrepet. Det kunne være greit å få vite, for det virker av dette notatet som om en også har sluttet seg til de andre frihetene. På meg virker det reservasjonsløst sluttet seg til, og det har jeg for min del problemer med.

Så til begrepene overnasjonalitet og overnasjonale organer. Overnasjonalitet kan på enkelte områder være nødvendig og riktig, men jeg vil også reservere meg mot generelle overnasjonale organer som på et mer generelt grunnlag kan ta overnasjonale beslutninger av konsekvenser for Norge. Nå sa statsministeren i sitt innlegg at en ville drøfte mulighetene med EF for overnasjonale organer på utvalgte områder. Det er en tilnærming som jeg for min del lettere kan akseptere, men derfor er det viktig å drøfte hvilke utvalge områder en skal ha det på. På enkelte utvalgte områder hvor en har grenseoverskridende problemer, som Koritzinsky sier, kan dette være riktig, men generelt vil jeg måtte reservere meg mot en utvikling henimot overnasjonalitet. Det var også noe av det striden stod om i 1972-73. Hvis Norge skal legge opp til en full tilslutning til de fire friheter og de overnasjonale organer på et mer generelt grunnlag, kan en jo spørre: Hva er det som står tilbake for at vi ikke skal være fullt medlem? Er det bare det utenrikspolitiske samarbeid som gjenstår? Skal vi ha en debatt om medlemskap, får vi heller ta den på et skikkelig ja/nei-grunnlag. Jeg synes det er behov for en større presisjon på dette punkt.

La meg si til slutt at det er litt uklart for meg hva statsministeren sier når det gjelder statusen for dette notatet. Jeg vil gjerne ha en bekreftelse fra Regjeringen på om det er riktig, som det står i artikkelen i Dagbladet, at notatet, med de formuleringer lederen listet opp, er gjort i UD. Det synes jeg kan være greit å vite.

En annen ting, som politisk kan være mer interessant, er om slutten av denne artikkelen, som jeg ikke tror lederen refererte, også er riktig, nemlig følgende:

> "forslaget til erklæring er nøye drøftet på høyeste hold i den norske regjeringen, og (at) de har fått tilslutning der."

Hvis det er riktig, er dette blitt regjeringspolitikk. Da synes jeg det er politisk langt mer interessant.

(KML)

STATSMINSTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Jeg tror jeg skal starte der Bondevik startet, nemlig med å si at det ville kanskje være fornuftig om vi også er litt opptatt av hva vi er enige om. Jeg har lyst til å minne om det akkurat nå, for vi må ikke nå glemme at når Regjeringen kommer til den utvidede for å orientere om et arbeid hvor Norge er formannskap for seks EFTA-land, er det klart at vi alle i dette rom har et ansvar, ikke bare Regjeringen. Vi har alle et ansvar for å være med på å avklare styrken, evnene og mulighetene i et norsk formannskap. Jeg synes vi må ha helt klart for oss at det er slik. Det er riktig som Bondevik refererte meg, at denne erklæringen fra statsministermøtet må være et signal om vilje fra de seks EFTA-land til å drøfte utvidet samarbeid med EF også i retning av det som er kjernen i det indre marked, nemlig fri bevegelse på de fire områdene. Uten at vi har en holdning til at det er mulig å drøfte ting som går i den retning, kan man på en måte si at det hele faller i fisk og får veldig liten mening. Jeg har lyst til å gjøre det klart.

Så er det spørsmål om hvor forpliktende og hvor vidtgående dette skal være, og hvilke forbehold det skal ha innebygd. Min tolkning, og da bruker jeg behandlingen av Europa-meldingen som grunnlag, er at det er et flertall i Stortinget som mener at vi må tilpasse oss det indre marked. Hvor langt og hvor fort, det kommer statsministermøtet ikke til å avgjøre. Det statsministermøtet skal gjøre, er på en måte å bekrefte det jeg oppfatter er Norges strategi slik vi har valgt den i Europa-meldingen, som altså har et flertall i Stortinget bak seg. Det er fundamentet.

Bondevik sier at han - dersom tollunion-begrepet betyr full tilslutning til de fire friheter - vil reservere seg. Men det betyr jo ikke det! Det som først og fremst er knyttet til tollunionbegrepet, er varer. En tollunionrunde hadde vi også i det forrige møtet i den utvidede, så jeg trodde ikke det var noen misforståelser på akkurat det punktet.

Man er opptatt av hvor dokumenter som sirkulerer i den diplomatiske prosess, med utgangspunkt i Genève og hovedstedene samlet sett, er skrevet hen. De seks eller sju ulike formuleringer på en av paragrafene her er skrevet både i UD og i Genève og rundt omkring, og de er blitt fremlagt for regjerings-medlemmer, slik at vi er kjent med hvilke ulike formuleringsforslag som nå ligger på bordet. Men for meg er dette med respekt å melde ganske uinteressant. Jeg er ganske sikker på at datamaskinene eller skrive-maskinene i UD har skrevet ut de samme tekstene som diplomatene i Genève har formet ut, med alle de ulike alternativer som foreligger.

(KML) Jeg synes det er viktig å klarlegge følgende: Det er Østerrike som sterkest og klarest fra starten av har forlangt å få med de fire frihetene, helt klart og tydelig markert. Norge har som formannskap i en situasjon hvor Østerrike forlanger sterke markeringer på dette - og hvor Sveits og delvis Finland trekker en klar retning - forsøkt å lage ulike former for kompromisstekster for å finne noe vi alle kan stille oss bak. Jeg har også sagt her tidligere at jeg ser det slik at Norges rolle som formannskap må være å få belyst mulighetene, og så kan vi se om Regjeringen har et mandat, et flertall, gjennom de rådslagninger vi har hatt som gjør at vi kan stille oss bak også på vegne av Norge, altså bak den formuleringen som ser ut til å være den best mulige også med norske øyne. Slik har arbeidet gått.

Buttedahl nevnte at han hadde oppfattet det slik at ledende politikere i andre EFTA-land har vært orientert om tekster. Her må jeg bare si at jeg har ingen kontroll over de politiske prosessene i de respektive seks EFTA-lands hovedsteder, hvilke regjeringsmedlemmer som blir orientert når hvert enkelt land velger å ha sine prosesser, tekster som sirkulerer, osv. Jeg var noe overrasket da vi kom til Stockholm. Det var ikke bare det at like forut hadde utenriksnemnden i Stockholm vært orientert - men de snakket om det. Jeg mener at i et såpass delikat spørsmål som dette dreier seg om, når Norge er formannskap, måtte jeg kunne forutsette - ut fra de diskusjonene vi har hatt her hittil hvor jeg har fortalt, og alt er åpent - at det ikke ville være noen god idé å spre sju forskjellige tekster til dere på det tidspunkt. Men når Sverige har gjort det, hvis jeg skal tolke hva det betyr, er det fordi Sverige - og de er ikke i formannskap - har inntatt en posisjon, og den posisjonen har de solgt og fått tilslutning til i sitt parlamentariske system allerede før Nordisk Råd. Det har ikke jeg evne til å kontrollere eller gjøre noe med. Men det betyr ikke at jeg hadde vært rede til å forsøke å selge den samme paragraf til dere på det samme tidspunkt. For jeg tror ikke det ender der. Jeg tror det ender med en tekst som er avdempet i forhold til det som har stått i Dagbladet. Men samtidig er vi litt opptatt av andre paragrafer enn bare denne ene, og av at vi får dette mest mulig på pålass i tråd med hva jeg er overbevist om at dette forum vil være glad for at vi har fått til. De ledende politikere i andre land kan jeg dessverre ikke ha kontroll over.

Stortinget må ikke bli stående overfor en realitet, sa Buttedahl også. Nei, Stortinget vil ikke bli stående overfor noen annen realitet enn den Regjeringen oppfatter at vi får mandat til og oppslutning om her før statsministermøtet begynner. Men det betyr

(KML) ikke oppslutning fra samtlige - jeg må understreke det. Jeg håper at vi kan få oppslutning av samtlige, det er ikke det som er poenget, men det blir ikke mulig å ta minste felles multiplum, hvis det viser seg en situasjon hvor det er noen som reserverer seg på et eller annet punkt, hvis det er et flertall som stiller seg bak det Regjeringen vil anbefale den utvidede. Dette går på prinsipielle formuleringer og erklæringer, ikke på vedtak av noe som helst annet. Det går på en plattform for EFTA-landene til å jobbe videre med det Koritzinsky bl.a. var opptatt av, nemlig hvordan vi gjør disse tingene, for ikke noe av det kommer til å stå i noen erklæring.

Så til en tollunion, som Buttedahl nevnte først. Jeg vil gjerne gjenta at Regjeringen mener at enten det sies eller ikke sies, kan det å drøfte modellene, ulike former for tollunionarrangementer med EF ut fra en diskusjon i EFTA om hvordan og på hvilken måte, ikke oppfattes som farlig. Det som er problemet, er hva slags, på hvilke betingelser, med hvilket innhold, med hvilke unntak og med hvilke organer. Det er klart at da trenger vi måneder og år. Og, til Koritzinsky, da har vi en rekke runder foran oss i en forhandlingsprossess, hvor det vil være mange enkeltspørsmål som alle land må komme tilbake til, både i EF og EFTA, før vi er ferdig med alle diskusjoner.

Så til Syse: Jeg har oppfattet det på samme måte som Koritzinsky pekte på her. Her er det elementer av partipolitiske skillelinjer i hele håndteringen av saken. Det var det også under behandlingen av EF-meldingen. Selv om Høyre var med på betydelige samlende komitemerknader og flertalls-merknader, hadde de også en særmerknad. Det var også en særmerknad fra Senterpartiet - og en fra SV. Vi ser at bildet består av en bred plattform av i hvert fall flertallsenighet, og så består det av en rekke særmerknader. Det er klart at jeg forstår godt Syse som sier at han hadde ønsket seg en mer bilateral tenkning, altså bilateralt til EF. Men det er jo ikke situasjonen, og jeg tror ikke den er forandret. Jeg har lyst til å si det her. Jeg tror ikke at vi hvis vi tok en ny diskusjon, ville få en forandring, fordi EFTA blir sterkere, hvis vi får det til. Det som ligger i det Syse sier, er at nå bør vi i stedet si at vi velger medlemskapsveien. Jeg tror ikke det er Stortingets flertalls syn. Jeg tror heller ikke Bondevik vil stille seg bak det. Jeg synes vi skal snakke såpass åpent sammen som vi nå gjør, for vi må

(KML) se at vi har et felles ansvar og ulike særpreferanser i denne saken.

Så sier Syse at hvis vi gir opp det som har vært sperren mot EF, må vi holde veien mer åpen. Østerrike legger stor vekt på å ha en uttalelse i denne statsministererklæringen som uttrykker direkte at EFTA-samarbeidet ikke utelukker noe land fra å ta veien ut av dette og ta opp medlemskapsspørsmålet med EF, så i den grad Syse ønsker seg den åpningen, vil den være sørget for - tror jeg - når vi er ferdige med dette, i og med at Østerrike vil ha dette inn. Men det er et eksempel på hvordan dynamikken mellom disse seks EFTA-landene faktisk fungerer.

Vi gir ikke opp alt som har vært sperrer mot EF. Jeg viser til mine kommentarer til Bondeviks innlegg. Det er mange nyanser, veldig mange mellomstasjoner og måter å få et utvidet samarbeid innad i EFTA og mellom EF og EFTA hvor det er langt igjen til det det vil innebære å være EF-medlem for Norge.

Så til Koritzinsky: La meg si at når jeg sa at vi har vært litt varsomme med personer, er ikke det noe uttrykk for hvor mitt hjerte er hvis jeg kunne føre en politikk på eget grunnlag, men mer en vurdering av hvor jeg tror norsk politikk står på dette området. Jeg tror argumentene går på andre plan enn de Koritzinsky nevnte. De går på narkotika, terrorisme, på mange problemer Europa har i dag som jeg fornemmer at Norge ikke er det første land til å føle seg trygg og sikker på at vi uten videre kan ta. Men her tror jeg formuleringen blir at vi må diskutere en utvikling i retning av disse forskjellige fire frihetene. Der vil personer være med, og så kan man i forlengelsen av statsminister-møtet, hvis det blir resultatet, ha ulike syn på tempoet og hvor langt man bør gå.

(ME) Når Koritzinsky har denne følelsen av at vi gjerne skulle hatt flere diskusjoner, må jeg si at vi har opplagt behov for mer tid til å diskutere mange av disse tingene. Jeg har lyst til å si det - uten at jeg riktig ser formen og hvordan. Men jeg skal ta et eksempel fra et helt konkret område som jeg nevnte i de første merknadene mine. Hva mener vi om offentlige innkjøp? Jeg brukte det som et konkret eksempel. Her har vi et område hvor det går an å ta standpunkt: Mener vi det er riktig at EFTA og EF inngår et samarbeid om likeverdig og gjensidig regelverk og samarbeid omkring offentlige innkjøp? Det er helt konkret, og det tror Regjeringen er riktig. Men skal det være mulig, må vi altså finne avtalegrunnlaget og kontrollgrunnlaget for at det skal kunne skje, og vi må få EF til å bli enig med oss i at dette kan vi gjøre.

Det siste punktet jeg for min del vil ta opp, er dette med det bilaterale i forhold til det multinasjonale aspektet. Det som har skjedd i den siste tiden, er at selv Sveits - som er det klareste eksempel på at de har trodd de kunne gå bare bilateralt i forhold til EF - begynner å se at her er det områder der de ikke når fram, og hvor det stanser opp også i forhold til sveitsiske interesser, og da synes jeg man på en måte får uttrykk for at det er ikke nok med bilaterale løsninger for å nå fram til noe som er et bedre fungerende europeisk rom.

Så vil jeg nevne en ting som går på kapital, fordi både Koritzinsky og Bondevik var inne på dette med kapital. Vi har med Stortingets tilslutning åpnet for opptak av lån utenfra - altså valutalån. Hvis vi ser på de siste årene, har vi i norsk politikk - det er våre egne vedtak - liberalisert kapitalbevegelser, og vi kan ikke late som det ikke har skjedd. Og hvorfor har vi gjort det? Fordi vi tror det er i norske nasjonale interesser. Med større eller mindre entusiasme i de forskjellige partiene har vi gjort det. Derfor blir det ikke noe stort, spennende spøkelse at vi er i en situasjon hvor det går i den retningen, og Norge har selv gjort vedtak som tilsier at vi er enig i en slik prosess.

Når det gjelder finansielle tjenester, har vi en egen gruppe under ledelse av Finansdepartementet, der organisasjonene - også arbeidslivets organisasjoner - er med, som vurderer de forskjellige EF-direktivene og konsekvensene av dem for Norge. Det er en sak som kommer tilbake inn i det politiske system, og vi kommer da med forslag til hva vi skal gjøre med norsk lovgivning på dette området når den utredningen er gjennomført, og det vil komme til Stortinget som konkrete områder hvor vi er nødt til å ta beslutning.

(ME) KOMITEENS LEDER: Lederen har inntrykk av at Bondevik føler seg misforstått og vil gjenta eksperimentet med å gi anledning til en kort merknad utenfor tur.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Det var mer et spørsmål. Jeg skal være veldig kort, men jeg tror det kan ha betydning for den videre debatt.

Tollunion betyr ikke full gjennomføring av de fire friheter, sa statsministeren, det går primært på fri bevegelse av varer. Det er greit. Men det er for meg ikke det mest interessante om det er tollunion som innebærer full frihet, det er mer interessant om Regjeringen har sluttet seg fullt ut til de fire friheter. Og jeg spør ut fra det som står her i dette notatet som er referert:

> "vi ser for oss at forhandlinger vil føre til en full gjennomføring av fri bevegelse av varer, tjenester, kapital og personer."

- en full gjennomføring av de fire friheter. Og så står det at dette er nøye drøftet på høyeste hold i den norske regjeringen og har fått sin tilslutning der. Hovedpunktene i notatet, altså at Østerrike gir full tilslutning til de fire friheter, forstår jeg godt, for de ønsker å bli medlem. Men spørsmålet er om Norge på høyeste regjeringshold har sluttet seg til at dette bør være forhandlingsopplegget - at det er formidlet gjennom ulike kanaler at det er den norske regjerings syn. Det synes jeg det ville være interessant å få svar på.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: La meg bare si at Regjeringen har ikke drøftet punkter, paragrafer, foreløpige utkast på noe punkt. Vi har drevet denne prosessen hittil til vi kommer til et punkt hvor vi føler at det er grunnlag for å lande på ting på mer uformelt nivå. Men det vi har gjort, er at vi - som formannskap - har vært med på å se på mulige formuleringer som kunne ligge mellom andres. Men vi har altså ikke konkludert, for jeg har hele tiden hatt det klart for meg at det var etter at jeg hadde vært i dette forum at vi ville konkludere med hva Norge ville gå inn for, slik at jeg sa at det ligger også litt forhandlingstaktikk i dette. Vi har lagt oss på en relativt høy profil på flere punkter for at det ikke skulle bli for lavt samlet beslutningsnivå. Men vi har også gjort det ut fra den erkjennelse at det her er såpass mange motpunkter at det er ingen fare for at vi blir pådyttet noe som dette forum ikke vil kunne slutte opp om. Så spørsmålet er: Hvilken

(ME) formalitet ligger det i at man som formannskap prøver seg med forskjellige formuleringer? Og det har vi gjort. Men Regjeringen har ikke drøftet dette, og vi har ikke tatt standpunkt til hvorvidt dette skal være et norsk syn til slutt.

EINAR FØRDE: Det har vore sagt her at det politiske biletet er kaotisk, og det er visseleg sant og rett. Men det er jo heller ikkje uinteressant. Det er visse drag ved det politiske biletet som alle ser, men som likevel må understrekast. Det finst ikkje - slik meiningane har kome til uttrykk her og tidlegare - noen alternativ handlingsveg til Regjeringa sin. Det er innlysande. Alternativet til det Regjeringa gjer nå, er avmakt eller at ingenting skjer.

Eg har når det gjeld den politiske situasjonen også lyst til å stille meg litt undrande til kva som eigenleg kunne ha foregått oppe i hovudet til folk i den augneblinken vi alle gir vår tilslutning til ei tilpassing til den indre marknaden. Kva har vore innhaldet i tankeprosessen hos dei ulike parti og menneske i den augneblinken ein har gitt si tilslutning til at vi skal tilpasse oss den indre marknaden? Eg går ut frå at ingen har gjort det med forestillinga om at ein stort sett skulle behalde status quo. Eg går ut frå at dei aller fleste er klår over at det inneber store endringar. Og eg må seie at ein del av debatten om dei fire fridomene minner meg om den delen av 1972-debatten som eg ikkje har særleg sans for. Eg har stort sett gode minner frå 1972-debatten, men slik den dukka opp i dag, har eg ikkje mye sans for den.

Koritzinsky synest å meine at det vi nå burde gjere, var å ta eit politisk oppgjer, ein politisk diskusjon om dei fire fridomane. Eg vil gjerne seie at det har eg for min del ingen tru på at det kan kome noe nyttig ut av på dette tidspunkt, fordi eg trur at spørsmålet om korleis vi skal stille oss til dei fire fridomane, vil vere avhengig av korleis dette opptrer konkret i den internasjonale samanhengen. Det det her dreier seg om, er kva som vil bli dei ulike EFTA-lands posisjon, kva som vil vere EFs posisjon. Eg er redd for at enkelte som diskuterer her, føreset ein nasjonal handlefridom i desse sakene som eg utan vidare vil seie er ein fiksjon. Og eg synest punktet om dei frie kapitalrørslene er sjølve skuleeksemplet på det, som eg har ein naturleg - og eg hadde nær sagt medfødt skepsis til.

(ME) Men for det første vil eg stille spørsmålet: Kva er situasjonen i dag - kva er den faktiske situasjon slik ein har sett gjennom dei siste fire åra? Eg trur at dersom vi lager ei liste over kva vi nå har igjen av kapitalreguleringar, valuta-restriksjonar osv., vil vi sitje igjen med ei overmåte kort liste. Vi har betinga oss i visse krisesituasjonar å kunne ta i bruk andre verkemiddel, men faktum er at vi i dag er på veg mot ein høg grad av liberalisering når det gjeld kapitalrørsler. Det er ingen land igjen i vår del av verda - kanskje unntatt Island - som driv mengderegulering av kreditt. Vi har dessutan den situasjon på dette området at Sverige er ein pådrivar for mest mogleg fridom på akkurat dette feltet. Og eg må seie at spørsmålet om korleis vi skal tilpasse oss dette, ikkje for meg først og fremst er ein diskusjon om korleis ein i teorien kan tenkje seg frie kapitalrørsler, men det er: Kva har vi interesse av å oppnå i dette biletet i form av nasjonal suverenitet? Den diskusjonen blir for meg yttarst teoretisk dersom den ikkje er sett i samanheng med korleis andre land stiller seg. Og eg trur for min del ikkje at Norge i noe fora har noen særleg nasjonal fridom på dette området som avvik særleg mye frå den Sverige har. På same vis synest eg også det har gått fram her no at dersom vi skal diskutere personfridom eller fridom når det gjeld transport av personar og varer, vil vi for varer sitt vedkomande - som det har vore nemnt her - sitje igjen med å diskutere det vi ønskjer reservasjonar på når det gjeld jordbruksområdet, og kva vi faktisk kan oppnå i forhandlingsprosessen ved ein slik reservasjon, som eg går ut frå at det politisk er stor semje om her. For meg er nettopp framtidige diskusjonar om dette i høg grad knytte til forhandlingsbiletet og dei ulike lands posisjon.

Så har eg berre lyst til å seie om denne problemstillinga Syse tok opp - nemleg at vi nå einsidig forankrar vårt forhold til EFTA, og at vi burde samstundes legge vekt på det bilaterale - at for meg synest dette som eit klassisk eksempel på å ri to hestar. Og det er nå første gong eg har høyrd at Austerrike skal ha inn ein paragraf om at dei kan stikke av garde frå dette. Men dersom Austerrike insisterer på det, får dei vel det, men det er ingen lysande god paragraf dersom dei satsar på EFTA-samarbeid. Det er jo notorisk slik at hinderet for EFTA-strategien har vore at dei ulike land har trudd og meint at dei i sine bilaterale møte med Brussel har kunna oppnå så mye meir for sin eigen del. Det gjeld ikkje berre Sveits og Austerrike, men i høg grad også vårt naboland Sverige. Og så har det oppstått ein betydeleg grad av pessimisme på

(ME) bakgrunn av Delors' tale - at nå er det kanskje ikkje så mye meir å oppnå på denne bilaterale vegen, altså prøver vi å utvikle ein EFTA-strategi. Men eg vil konstatere at dersom EFTA-strategien skal få tyngd, minskar den autoritet denne strategien har for kvart einaste land som tar bilaterale reservasjonar og seier at dei vil satse på sine bilaterale kontaktar med EF vidare. Og da synest eg vi er i eit klassisk dilemma her: Vi har formannskapet i eit internasjonalt møte, eit møte som ikkje berre i Norge, men òg i andre land er kalla eit møte som kan bety eit viktig vendepunkt. Og eg må minne om at vi har eit felles ansvar - som statsministeren var inne på - for å skjøtte vår rolle som formannskap slik at det også gagnar norske nasjonale interesser i denne samanhengen. Eg ser heilt klart at dette er ein arena for politisk strid og politiske markeringar, og eg ser også at dersom noen vil gjerne dette til det store stridsspørsmål og valkamptema, kan ingen hindre dei i det. Men i eit forum som dette må det vere mogleg å reise problemstillinga kva som er realistisk handlingsveg for Norge, basert på dei synsmåtar som faktisk finst i den utvida og i Stortinget. For eg går ut frå at ingen vil risikere at vi skal ha eit EFTA-møte i Oslo der Norge ikkje kan skjøtte sitt formannskap fordi alle parti tar reservasjonar om kva ein kan vere med på å drøfte i dette møtet.

Eg trur elles at dei politiske problem knytte til dette i form av kor langt vi nå gir oss inn i reelle beslutningar, er høgst overdrivne. Eg er ganske sikker på at det vi her står overfor, gir oss svært god tid til å gjere dei politiske vedtak som er nødvendige. I denne fasen er det eit spørsmål om vi skal ha ein rimeleg grad av fridom til å føre forhandlingar når vi nå var einige om ein EFTA-strategi. Og vidare enn dei fullmakter Regjeringa ber om, synest eg heller ikkje noen med rimeleg rett kan seie at Regjeringa har gått.

JOHAN J. JAKOBSEN: Jeg skal forsøke å være kort.

Jeg har lyst til aller først kort å si til Koritzinskys forsøk på grensedragning mellom partiene når det gjelder syn på overnasjonalitet: Jeg er ikke sikker på at det er helt korrekt, jeg tror vi kan peke på områder hvor Senterpartiet ville gå lenger enn SV når det gjelder å ha overnasjonale beslutninger, men det var ikke det vesentlige ...

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: NATO.

(ME) JOHAN J. JAKOBSEN: Ja, si navnet.

Jeg var mer opptatt av en annen side ved denne debatten, for den er egentlig ganske illustrerende. Når har vi jo fått høre ganske lenge at medlemskaps-spørsmålet er ikke aktuelt, nå snakker vi kun tilpass-ing, og enkelte av oss har forsøkt å uteske andre partiers syn på hva som skal være siktemålet for denne prosessen. Og det har det ikke vært lett å få. Men det vi nå opplever, er faktisk at en ikke diskuterer den formelle tilslutningen, men en diskuterer ikke desto mindre mange av de politiske realitetene som ligger i spørsmålet om medlemskap. Vi går nå inn i en diskusjon om tollunion, vi går inn i en diskusjon om overnasjonalitet, vi går inn i en diskusjon om de fire friheter. Altså: vi skal ikke diskutere det formelle, men bare det politiske innholdet! Det tvinges vi til å diskutere gjennom den EFTA-strategien det nå legges opp til. Og fordi Regjeringen ikke har noen klar oppfatning av hva som er siktemålet, får vi en del løse ender. Det er klart at Østerrike har det mye enklere. De ønsker medlemskap, og hele Østerrikes strategi i EFTA vil sikte klart og entydig mot det. Jeg nevner det fordi det fra enkelte hold har vært antydet som litt an-massende at en del har stilt spørsmål om hva som er siktemålet. Hvis vi har en klar oppfatning av at vi forhandler om tilpassing med utgangspunkt i den klare forutsetning at det er handelsavtalen og ikke medlem-skap som ligger til grunn, ville en også mye raskere kunnet avvise en del av de politiske idéene som er like bekymringsfulle om de opptrer i ny drakt i EFTA eller uttrykkes som skepsis mot EF. Jeg har lyst til å si dette, fordi den debatt vi har fått, illustrerer veldig sterkt at hvis en ikke har en klar oppfatning av hva som er målet, får vi også alle de løse endene som nå henger og slenger.

Jeg har bare lyst til å si helt til slutt, at det er ingen tvil om at strategien for å styrke EFTA i denne tilpasningsprosessen, har full støtte i Senter-partiet. Derfor er det ikke problematisk for oss å støtte flere av de enkeltpunkter og signaler som stats-ministeren hadde i sitt første innlegg, om at vi må ha et institusjonelt rammeverk for drøftelsene, at en vil styrke EFTA som beslutningsorgan og at en vil styrke EFTAs muligheter for å kunne ivareta interessene på vegne av EFTA-landene. Det er ingen tvil om at vi ønsker fortsatt at EFTA skal kunne styrkes på en slik måte at EFTA blir bedre i stand til å ivareta EFTA-landenes interesser, når vi vet, som Førde sa, at å satse videre på bilaterale løsninger kan vise seg å bli som å hogge i stein. Derfor må vi inn på den strategien som ligger nærmest når det gjelder muligheten for å tilpasse oss EF. Vi må satse på et apparat som gjør dette mulig.

(SL) HARALD SYNNES: Det inntrykk jeg sitter igjen med - og det vil overraske meg om ikke andre sitter med den samme følelse etter å ha lyttet til Regjeringens informasjon når det gjelder tilpasning til det indre marked og de pågående GATT-forhandlinger - er manglende presisering av norske holdninger. Norge er avventende, sa statsråd Balstad i forbindelse med et spørsmål som var reist i Stortinget. Norge vil ha størst mulig spennvidde i forbindelse med de drøftinger som skal skje innenfor EFTA, var statsministerens uttalelse. Jeg har følelsen av at hun nærmest bruker formannskapet i EFTA som begrunnelse for manglende presisering av norske holdninger.

Jeg tror dette må holdes fra hverandre. Vi får høre at andre EFTA-land har gitt klarere uttrykk for sine preferanser. Og jeg tror det samme behovet er til stede fra norsk side.

Situasjonen har i hvert fall gitt oss en følelse av at vi kan bli dratt inn i en prosess som svært ensidig er basert på handelstekniske premisser. Det gir en rasjonelt begrunnet frykt for at det som for mange av oss er selve motforestillingene mot en for utstrakt integrasjonsprosess, ikke kommer på dagsordenen før vi blir stilt overfor et fait accompli på flere områder.

Jeg vil gjerne ha sagt dette, uten å uttrykke noen negativitet i forhold til å gå inn i drøftinger for å få klarlagt hva slags problemstillinger det dreier seg om. Det er ikke vanskelig å begrunne en rasjonell frykt for at det som for mange av oss er selve hovedårsaken til kritiske motforestillinger ikke kommer på dagsordenen før man føler seg mer eller mindre handlingslammet. Det vil skape atskillige problemer å reise slike motforestillinger i ettertid.

Jeg har også en beklemmende følelse av at man er svært ensidig konsentrert om markedskreftene. Det er svært lite nytt i forhold til de problemstillinger vi opplevde på 1950-tallet i forbindelse med Hallstein-doktrinen og Roma-traktaten m.m. Det er grunn til å spørre om ikke problemstillingene i løpet av få år vil bli ganske mye annerledes. I en situasjon hvor store deler av Europa er i ferd med å drukne i sitt eget avfall, er det markedskreftene som skal slippes løs for å gi maksimal vekst. Vi synes ikke det er det som bør utgjøre drivkraften i denne prosessen.

KOMITEENS LEDER: Jeg har tegnet meg til noen merknader om den foreliggende situasjon, idet jeg legger vekt på at vi nå står rett foran et statsministermøte i EFTA, etter at EFTA har fått en utfordring fra lederen for EF-kommisjonen med hensyn til ikke bare samarbeids-

(SL) villighet, men åpenbart også til å være litt mer konkrete med hensyn til hvorledes man tenker seg EFTA i fremtiden, og forholdet mellom EFTA og EF.

Det synes å være full oppslutning om at dette møtet bør munne ut i en markert vilje til styrkelse av EFTA og styrkelse av kontakten mellom EFTA og EF med sikte på å bygge ut "et felles europeisk rom". Men så vidt jeg kan bedømme det, står vi i betydelig fare for at alle erklæringer forblir på det generelle plan, og at litt mer kritiske fortolkere vil finne ut at EFTA nok er villig til samarbeid, men ikke når det gjelder noe spesielt, og at vi skal styrke EFTA, men dog ikke på noe spesielt punkt. Jeg er redd for at et slikt utfall av møtet kan bli ytterst uheldig, og kan bli et tilbakeslag som kan vanskeliggjøre utnyttelsen av EFTA når det gjelder å styrke våre egne interesser overfor EF.

Jeg vil understreke at jeg har liten tro på at en styrkelse av EFTAs institusjonelle organer vil være noe svar på det man her diskuterer. Man må unnskylde at jeg kom til å tenke på nordisk samarbeid. Der har man ved flere anledninger hatt vanskelig for å gå inn på det substansielle. Det hjelper ikke det spor med verbal vilje hvis det ikke foreligger vilje til å gå lenger i retning av politiske forpliktelser - kort sagt: større harmonisering både politisk og økonomisk. Jeg vil håpe at vi etter hvert kan komme frem til opplegg hvor vi mer konkret er villige til å avgi norsk myndighet til overnasjonale organer, og viser mer konkret vilje til liberalisering.

Det er ingen hemmelighet at jeg for min del har vært og er litt skeptisk til mulighetene for i det hele tatt å nå frem gjennom EFTA-veien. Jeg synes ikke disse mulighetene kommer noe særlig styrket ut av dette møtet i dag. Men ettersom Stortinget med slik enstemmig oppslutning har funnet at dette skal vi gjøre, synes jeg vi må fundere ut muligheter for å gå lenger enn hittil. Vi må gå inn på konkrete punkter og si at her er vi villige til å gi opp barrierer, det være seg mot den frie utveksling av varer eller tjenester, av kapital eller personer. Hvis man ikke går inn i dette, må man forutse den mulighet at EFTA-møtet blir relativt mislykket.

Vi har et møte til. Det kommer på onsdag. Jeg forstår statsministeren slik at vi på det møtet vil kunne få mer konkrete utspill. Det tror jeg vi må ha.

Jeg skal ikke holde noen lang tale nå. Jeg vil bare slutte med en oppfordring om å komme med konkrete utspill, slik at vi kan bidra til å skyve organisasjonene et stykke i retning av å styrke det europeiske rom. Dette betyr ikke at jeg på noen måte

(SL) avviker fra en helt klar målsetting, det vil være kjent for denne forsamling. Men når man har valgt EFTA-veien, får man se om den fører til noe som helst. Foreløpig er vi ikke kommet langt, for å si det meget forsiktig.

Vi har en meget lang gjenstående talerliste, men lederen er optimistisk, for det er flere faktorer som tyder på at den kan bli kortet ned - bl.a. nærmer det seg lunsjtid.

ASBJØRN SJØTHUN: Går det an å bringe inn et spørsmål?

KOMITEENS LEDER: Jeg vet ikke om de som hittil ikke har stått på talerlisten, og forlanger å få replikk, kanskje bør finne seg i plassen nederst på talerlisten. Det er godt håp om at talerlisten blir så kort at også Sjøthun får ordet.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Jeg skal prøve å legge opp til det, og håper dette blir mitt siste innlegg.

Det er klart at det vil være enighet og støtte fra vår side om at vi som nasjon oppnår det beste resultat hvis EFTA kan opptre som gruppe, vel å merke hvis det skjer med et opplegg som vi kan stille oss bak. Det vil være enighet om en erklæring som viser signaler om å drøfte utvidelse av samarbeidet på utvalgte områder, for å bruke statsministerens formulering.

Jeg må bare et lite øyeblikk tilbake til det statsministeren sa i svaret på min replikk tidligere, hvor hun bl.a. sa at det vil være så sterke motkrefter innen EFTA at det ikke vil være fare for noe resultat som ikke den utvidede kan slutte seg til, hvor Norge har prøvd seg med formuleringer som formannskap. Det virker nesten som om vi fremmer en del formuleringer i tiltro til at andre land vil dempe eller stoppe dem. Det er en farlig vei å gå, for hvis disse formuleringene skulle bli godtatt, kan ikke Norge, som har fremmet dem, trekke seg fra dem. Det er klart at de formuleringene som Norge fremmer, må vi være villig til å stå på fullt ut, hvis de skulle bli godtatt. Det er derfor en del av oss i dette møtet har vært litt opptatt av de formuleringene som har fremkommet, og som ingen fra Regjeringens side så vidt jeg forstår, har benektet riktigheten av. Jeg kan ikke forstå det annerledes enn at Regjeringen står på de formuleringene som her er kommet fram. De er ikke benektet, og Norge kan selv-

(SL) sagt ikke trekke seg fra de formuleringene hvis de - som jeg skjønner statsministeren mener - mot formodning skulle bli akseptert. Det er viktig at formannskapet, som er Norge, selv kan stå for de kompromisser som disse formuleringene gir uttrykk for.

Nå har Regjeringen hørt på hva som er sagt i dette organ, også om disse formuleringene, så jeg regner med at den tar hensyn til det i det videre arbeid.

CARL I. HAGEN: Det jeg ville si, var det samme som Bondevik var innom. Jeg stiller et enkelt og greit spørsmål som kan besvares med ja eller nei: Har Norge som formannskapsland i EFTA fremsatt noe forslag til kompromissformuleringer som ikke vil være akseptabelt for den norske regjering dersom det ble akseptert av de øvrige EFTA-land?

JOHAN BUTTEDAHL: Nå har vi sittet sammen snart to timer og drøftet denne saken. Det viser vel egentlig at behovet for slike samtaler så absolutt er til stede her i Stortinget. Jeg er imidlertid litt opptatt av at disse samtalene, denne rådslagningen i den utvidede utenrikskomite, foregår på det grunnlag at vi blir presentert en muntlig fremstilling, og så skal vi ta stilling og gi råd på grunnlag av notering og husk av denne muntlige fremstilling.

Nå er det slik at de fleste av oss vet hva saken dreier seg om, men jeg hadde gjerne sett at vi på det møtet som er annonsert, kunne få mulighet til å drøfte denne usedvanlig viktige sak basert på en skriftlig fremstilling. Jeg vet at det ikke er i tråd med vanlig praksis, og at det på den måten kan avvises. Like fullt tror jeg at vi alle er opptatt av å få en bred og saklig debatt og en så nyttig rådgivning overfor Regjeringen som mulig, så jeg ber om at det blir overveid.

Jeg vil bare avslutningsvis si at det som er en realistisk handlingsvei, som Førde tok opp, er etter mitt syn en fortsatt styrking av EFTA, slik som opplegget var i innstillingen og debatten 7. juni i fjor, men ikke med generelt overnasjonale strukturer, som jeg mener er i strid med innstillingen og debatten og den melding som Regjeringen la fram for Stortinget. Disse to budskap er min sluttkommentar.

(GSR)

LIV AASEN: Jeg kan for så vidt være veldig kort etter at Førde har sagt en god del av det som jeg mener om akkurat denne saken.

Men det jeg gjerne vil understreke spesielt - og det jeg er glad for - er at lederen nå avslutningsvis presiserte det som er det viktigste i det Regjeringen skal forholde seg til, at Stortinget enstemmig har gått inn for en EFTA-strategi. Jeg synes at det må vi desto sterkere understreke, for jeg følte at det faktisk lå en liten svekkelse av det lederen sa, i Syses innlegg.

Jeg vil gjerne understreke at etter at denne innstillingen ble avgitt, har ikke regjeringspartiet endret holdning. Det som har gjort at denne saken er blitt vanskeliggjort for Regjeringen, er at det største opposisjonspartiet, Høyre, nå har stilt spørsmålstegn ved denne strategien gjennom det som bl.a. Syse sa i sitt innlegg. Jeg vil derfor understreke at lederens konklusjon er det viktigste her, at vi holder fast ved den strategi som det var enstemmighet om i Stortinget den 7. juni i fjor.

KOMITEENS LEDER: Lederens behov for replikk bortfaller fordi Syse er neste taler.

JAN P. SYSE: Jeg vil minne om at denne gang taler man om viktige sperrer som har vært til stede tidligere. Denne gang taler man om overnasjonalitet, og det er helt klart hvor Høyre står i dette forholdet.

Jeg vil, som jeg gjorde i mitt første innlegg, understreke at det er viktig at man nå er villig til å flytte på sperrer, og det er en regjerings plikt å se hvor man oppnår de største fordelene for Norge. Det er det vi er her for alle sammen.

Det er noe annet som også er meget viktig. Jeg ble litt overrasket over at Førde snakket om at Østerrike vil ha en slik spesiell adgang til å vinke farvel - det var ikke det uttrykket han brukte, men det var meningen, det har gått fram i mange sammenhenger. Jeg var for så vidt forberedt på å høre statsministeren fortelle at om ikke vår regjering sørger for at våre nasjonale interesser blir ivaretatt i de tekster som kommer frem, så sørger den østerriske regjering for at deres interesser blir ivaretatt. Jeg må igjen minne om at under Nordisk Råd gav den statsråden som talte på vegne av de nordiske regjeringer, uttrykk for at en bilateral vei også måtte

(GSR) med i bildet. Jeg tror dette er ganske viktig. Han brukte uttrykket "først og fremst EFTA, men man skal også følge en bilateral vei."

Det som er særlig viktig her, er at man må orientere seg i en ny retning og passe på at man ikke låser seg fast i en strategi som ikke fører frem. Både statsministeren og jeg var til stede på et møte hvor vi hørte at Østerrike sannsynligvis om noen måneder kommer til å søke om medlemskap - i hvert fall var den danske statsminister av den oppfatning at de også kan bli medlem ganske raskt. Da må jeg spørre: Hva er igjen? Vi snakker her om at EFTA skal være sterkt. Hva har skjedd med EFTA gjennom 20 år? EFTA er blitt svakere og svakere. Dette er realiteten som vi må ha med i bildet. Hvis Østerrike forsvinner, er det ikke et eneste av disse landene som ikke bare ønsker å gå kortere enn det vi gjør - disse politiske realiteter må vi også ha for øye.

Jeg gav uttrykk for i mitt innlegg at vi selvfølgelig også skal undersøke om vi skal følge denne veien gjennom EFTA. Man kan ikke låse seg slik at man lar norske viktige nasjonale interesser bli satt på sidelinjen. Man er nødt til å utnytte de muligheter som er der for å styrke norske interesser. For øvrig kan jeg henvise til mitt første innlegg.

Jeg synes ikke Liv Aasens forsøk på å skape forskjellige oppfatninger her var særlig vellykket.

ASBJØRN SJØTHUN: Jeg må etter Syses innlegg få stille spørsmål angående Østerrike. Jeg er slett ikke sikker på at Østerrike vil være så opptatt av å vinke farvel øyeblikkelig. Snarere tvert imot. Hva som vil hende med Østerrike er lite relevant. Vi har talen til EF-kommisjonens leder der han kom inn på at det slett ikke er slik at man er så opptatt av å ta opp søkerland fra EFTA umiddelbart. Kanskje vil det gå meget lang tid før det vil komme til å skje.

Mitt spørsmål til utenriksministeren eller statsministeren er hvordan man bedømmer Østerrikes situasjon akkurat nå i forhold til det å bli opptatt som medlem, og hvordan bedømmer man Østerrikes interesser for virkelig positivt å arbeide aktivt for å få til et styrket EFTA? - Kanskje Stoltenberg kan si noe om det?

(GSR)

KOMITEENS LEDER: Jeg har tegnet meg selv på talerlisten. Jeg vil bare - siden jeg stod på talerlisten - gjøre oppmerksom på at jeg ikke har oppdaget den forskjell mellom nærmere angitte tidligere innlegg i denne debatten som fru Aasen hadde ment å ha oppdaget. Jeg tror ikke den finnes.

Når det gjelder det kommende møtet, tror jeg det vil være av stor verdi om vi her - jeg slutter meg til Buttedahl - får noe mer konkret, ikke om hva som vil bli resultatet av EFTA-møtet, for det vet ingen, men om hva som vil være det norske forslag til EFTA-møtet, og da med den selvfølgelige forutsetning at Regjeringen må ha adgang til de kompromisser som vanligvis utarbeides på slike møter.

THEO KORITZINSKY: Det kan bli aktuelt å samle inn fortrolige notater om forhandlingsopplegget ut fra erfaringer med tidligere lekkasjer.

Jeg synes den utvidede utenrikskomiteen er på sitt beste når vi snakker åpent, konkret og direkte i en slik rådgivning. Jeg er litt forbauset over at såpass mange har snakket i en polemisk tone og gjort forsøk på taktisk partisplitting. Jeg synes det er helt bortkastet. Hadde det vært galleri her eller presse til stede, hadde jeg skjønt det, men nå er det helt bortkastet.

Bare noen kommentarer til slutt: Jeg er helt enig med Jakobsen i at Senterpartiet kan gå mye lenger når det gjelder overnasjonalitet, enn SV. Men det gjelder bare i NATO-saker.

Jeg er også enig med Førde i at en abstrakt debatt i den utvidede komite om EFs fire friheter i prinsipiell forstand, selvfølgelig ikke hører hjemme her. Men diskusjoner om f.eks. offentlige innkjøp, som statsministeren selv nevnte, bør fram. Det er mulig vi skal gå inn for offentlige anbud og offentlige innkjøp i hele EFTA-EF-området uten nasjonale grenser. Men nettopp fordi det ikke med en gang utløste en ja- eller nei-reaksjon, men utløste flere spørsmål, er det for meg en politisk sak, ikke en teknisk eller administrativ sak. Hva betyr dette for kvaliteten når det gjelder offentlige bygg, anlegg, tjenester og serviceoppfølging hvis det er slik at det er et firma fjernt fra Norge som får tilslaget på et anbud? Hva betyr det for forbrukerinteresser og for miljøverninteresser innenfor

(GSR)

visse typer offentlig service og bransjer? Det er mulig det ikke har konsekvenser, det er mulig det har konsekvenser. Hva er erfaringene fra EF allerede nå når det gjelder dette felt? Hva er innvendingene fra EF? Finnes det noen forskning på dette området? Dette er viktige politiske spørsmål knyttet til offentlige innkjøp i et fellesmarked EFTA-EF.

Helt til slutt: Det en del av oss er redd for, er at det som for oss oppfattes som verdispørsmål, interessespørsmål, altså politiske spørsmål, reduseres til rent teknisk-administrative spørsmål. Vi innbys til å ta stilling til forhandlingskanaler og forhandlingstaktikk. Men hva det skal forhandles om - det politiske innhold og de politiske grensene for forhandlingsmandatet - skyves dermed til side og blir høyst uklart.

KOMITEENS LEDER: Jeg har ingen flere på talerlisten for dette møtet.

Jeg har noen merknader til den videre fremdrift, men jeg tror det er mer praktisk å ta det etter at statsministeren har avsluttet sitt siste innlegg.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Jakobsen stilte spørsmålet: Hva er målet? Hvis jeg skal være kort, vil jeg si: Tilpasning til det indre marked, slik som Stortinget har sluttet seg til. I det indre marked foreligger det fire friheter, dvs. at en tilpasning til det indre marked betyr tilpasning, en prosess, i den retningen, men uten at vi vet hvor langt vi går på hvilket område. Det er det vi må avklare gjennom selve den politiske og forhandlingsmessige prosess.

Så har jeg lyst til å si en ting som jeg ikke nevnte innledningsvis. Vi har Regjeringens EF-utvalg - jeg tenker ikke på Regjeringens eget - hvor 20 organisasjoner er med. Vi har i tillegg til at vi har orientert - her tenker jeg på tidligere, men ikke så detaljert som nå - orientert om selve holdningen til EFs strategi, hva den innebærer og hva det norske formannskapet skal forsøke å gjøre og å gi uttrykk for her, og det er også gjennomdrøftet i EF-utvalget, hvor alle organisasjonene er til stede. Vi må nå se hvordan denne tilpasningsprosessen kan gjennomføres, og hvordan vi kan styrke EFTA, og disse hovedorganisasjonene som jeg oppfatter at vi har her, har det vært oppslutning fra. For å ta et eksempel så har landbruksorganisasjoner stilt spørsmål omkring jordbruket, og vi har gitt uttrykk for

(GSR) at dette er et av de vanskeligste områdene. Derfor har jeg også nå nevnt dette med forskjellige typer toll-union. Vi kan understreke at her er det et område som det vil være aktuelt å unnta fra et slikt område. Men jeg vil bare ha nevnt at i EF-utvalget er det en klar oppfatning at EFTA-strategien betyr det vi nå gjør, slik utenrikskomiteens leder sa tidligere.

Når det gjelder Østerrike, må vi bare ha med oss at vi ikke vet sikkert om de velger å søke.

(KML) Men de har gitt klart uttrykk for både overfor EFTA og EF at de kommer til å være EFTA-medlem - og et aktivt EFTA-medlem - slik at den diskusjonen blir ren høyttenkning og spekulasjoner, for å si det rett ut. Om jeg skulle si hva jeg tror om dette, synes jeg ikke det har noen større tyngde enn om Schlüter gjør det eller hvem som helst. Det er kun Østerrike selv som kan bestemme hva de gjør på dette området, og i vurderingene av hva EF kommer til å gjøre, tror ikke jeg noe mer på Schlüter eller noen av de andre statsministrene blant de 12 som måtte tenke høyt om dette. Det som er interessant fra et norsk synspunkt først og fremst, er at det er alminnelig enighet om at det kommer til å ta mange år, og i mellomtiden er Østerrike EFTA-medlem.

Hagen stilte et helt konkret spørsmål, og svaret er nei. Men bare en tilføyelse: Ambassadøren i Genève jobber under enhver omstendighet - i den grad han sonderer og holder på med dette - under forutsetning av Regjeringens og handelsministerens godkjenning, men vi har ikke sagt oss villig til å diskutere formuleringer alene eller sammen med andre land i prosessen som ikke vi som regjering selv har ment at vi kunne gå til den utvidede med og si at vi synes skal være norsk holdning - eller ikke være norsk holdning.

Syse spurte om bilateral vei - han var inne på det i begge sine innlegg. Det bilaterale er en del av norsk EFTA- og Europa-politikk. Norsk Europa-politikk og tilpasning til EF inneholder EFTA, nordisk kanal og bilateralt direkte overfor EF-land. Men det er bare det at når vi sitter her og diskuterer EFTA-møtet, føler jeg ikke noe behov for å diskutere om det bilaterale mangler, og hvilke områder som i tilfelle hører hjemme er. Samarbeidsministeren snakker om alle når han redegjør for helheten - men når jeg sitter som formannskap i EFTA og snakker om EFTA-strategien, snakker jeg om den. Det forhindrer ikke at vi har alle de tre fundamentene med oss.

Jeg forstår godt behovet for å ha noe mer konkret, også når det gjelder formuleringer, når vi diskuterer. Derfor sa jeg allerede i mitt første innlegg at jeg kommer tilbake onsdag med mer konkrete ting etter at vi har statssekretærmøtet bak oss.

(ME) Men jeg tror at vi nå på noen nøkkelpunkter, på bakgrunn av det vi har snakket om nå og i forhold til det som det er mest viktig for oss at vi har diskutert oss imellom, lager et notat og får fram noen hovedformuleringer og problemstillinger. Og jeg synes det er en god idé Koritzinsky var inne på - at vi deler ut dette slik at alle kan se det, og at vi så trekker det inn igjen. For jeg tror ikke vi må komme i den situasjon at den utvidede blir et forvaltningsorgan for regjeringsnotater og slike ting. Da tror jeg vi er ute på en bane som jeg ikke vil anbefale noe parti her som i fremtiden kan komme i regjeringsposisjon, eller som er opptatt av at vi skal kunne ivareta våre nasjonale interesser.

KOMITEENS LEDER: Jeg vet ikke om noen følte seg unntatt fra den siste tilrådingen.

Vi har tillyst møte onsdag. Jeg gjør oppmerksom på at til det første møtet kl. 10 har vi bare ført opp GATT-forhandlingene om immaterielle rettigheter. Men jeg går ut fra at man også er forberedt på å drøfte denne EF-saken. Det første møtet vil dessverre måtte bli avbrutt av spørretimen kl. 11, og det er jo medlemmer av denne komite som vil måtte stille opp der. Så har vi varslet et nytt møte onsdag kl. 15. Jeg vil uttrykkelig minne om det, for jeg regner med at det må avvikles før gruppemøtene - og det gjelder vel for alle partier kl. 17.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Det er vel et par partier - Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti - som vanligvis har sine møter kl. 16.

EINAR FØRDE: Vi har avvlyst på grunn av at det er 8. mars.

KOMITEENS LEDER: Det gjelder vel ikke Kristelig Folkeparti?

(ME) JAN P. SYSE: Jeg vil be om at man holder seg til det opprinnelige, at det første møtet kun behandler GATT og at man så tar EF i det neste møtet - av hensyn til muligheten for å være til stede.

KOMITEENS LEDER: Da må jeg be om at man innstiller seg på at det neste møtet får to timers varighet.

Er det noen som ber om ordet utover dette?

CARL I. HAGEN: Jeg vil bare spørre om lederen kunne vurdere om vår diplomatiske forbindelse med Iran kan være noe som egner seg for drøftelse i den utvidede.

KOMITEENS LEDER: Jeg skal sende forespørselen videre til Regjeringen, men jeg tror det er veldig små praktiske muligheter for å ta det opp på møtet onsdag. Kanskje ved en senere anledning.

Møtet hevet kl. 12.15.